

Suomen ja Ruotsin läntinen puolustusyhteistyö herättää voimakasta kritiikkiä – ministeri Šoigu toi esiin jopa vastatoimien tarpeen

Sotilasprofessori, everstiluutnantti Petteri Lulu
Venäjä-ryhmä

Suomen ja Ruotsin tiivistyvä kansainvälinen puolustusyhteistyö Naton ja muiden läntisten toimijoiden kanssa ärsyttää Venäjän poliittista ja sotilaallista johtoa. Myös maiden kansallisen puolustuksen harjoittelua ja kehittämishankkeita arvostellaan. Tämä on seurausta venäläisestä dialektiikkaan perustuvasta nollasummapielästä. Omaan sotilaallista turvallisuutta tavoitellaan kaikilla keinoilla ja siinä paras saavutus on Sunzin opetuksen mukaisesti vastapuolen taipuminen taisteluja käymättä. Tällä logikalla Venäjän ei tarvitse milloinkaan tarkastella horjuttavatko sen omat toimet maailman turvallisuusjärjestelmää.

Puhe puolustusministeriön kollegiossa

Venäjän puolustusministeri, armeijankenraali Sergei Šoigu viittasi heinäkuun lopulla puolustusministeriön kollegiossa pitämässään puheessa Suomen ja Ruotsin sotilaalliseen yhteistyöhön Naton ja Yhdysvaltain kanssa¹. Puheen Suomea ja Ruotsia koskeva parin kappaleen mittainen osuus oli sijoitettu Naton Brysselin huippukokousta ja sotilasliiton harjoitustoiminnan lisääntymistä käsittelevien kommenttien jälkeen. Todennäköisesti Suomi ja Ruotsi haluttiin tällä tavoin tuoda osaksi sitä mielikuvaa, jossa Venäjän ympärille luodaan vihamielisten Nato-maiden saartorengasta sekä liittää ne osaksi ministerin puheen alussa kuvailtua geopoliittista kilpailua.

”Venäjän voimistuminen itsenäisenä kansainvälisenä toimijana piinaa kollegoitamme Pohjois-Atlantin liitossa. He yrittävät kaikin tavoin välttää antamasta Venäjälle liittolaisia omaavan geopoliittisen kilpailijan asemaa.”

Suomea ja Ruotsia koskevassa osuudessa Šoigu viittasi aluksi Eurooppaan Yhdysvaltain avulla perustettuihin kyberoperaatiokeskuksiin:

”Yhdysvaltain avulla on Eurooppaan ryhmitetty viisi kyberoperaatiokeskusta: Suomeen, Viroon, Puolaan, Saksaan ja Ranskaan”.

Suomessa kyberoperaatiokeskuksen tulkittiin viittaavan maassamme vuonna 2017 toimintansa aloittaneeseen Hybridiosaamis-

keskukseen². On kuitenkin mahdollista, että tällä maininnalla tarkoitettiin Ouluun yliopiston yhteyteen perustettua kyberturvallisuuden tutkimuskeskusta, jonka rahoittajina ovat Yhdysvaltain kansallinen tiedesäätiö ja Suomen innovaatio- ja tutkimuskeskus Tekes³. Suomen kannalta on huomattavaa, että puheessa esitetty kyberoperaatiokeskusten maaluettelon järjestys ei vastaa maiden nimien venäjänkielistä aakkosjärjestystä – Suomi mainitaan puheen kontekstin mukaisesti ensimmäisenä.

Kyberoperaatiokeskusten lisäksi puolustusministeri Šoigu käsiteli puheessaan Suomen ja Ruotsin puolustusyhteistyötä:

”Suomen ja Ruotsin vetäminen mukaan⁴ Naton rakenteisiin herättää huolestuneisuutta. Toukokuussa allekirjoitettiin sopimus, joka sallii niille täysipainoisen osallistumisen liittokunnan harjoituksiin ja mahdollistaa pääsyn Naton joukkojen ja aseiden johtamisjärjestelmään. Vastineeksi Nato sai esteettömän pääsyn näiden maiden ilmatilaan ja aluevesille.”

Korostan, että tällaiset länsimaisten kollegojen askeleet johtavat vallitsevan maailman turvallisuusjärjestelmän hajoamiseen, aiheuttavat vielä suurempaa epäluottamusta pakottaen meidät vastatoimiin”.

Šoigun puheen herättämät olennaiset kysymykset ovat, onko kyseessä muutos Venäjän ja erityisesti sen puolustushallinnon suhtautumisessa Suomen ja Ruotsin puolustusyhteistyöhön Naton ja Yhdysvaltojen kanssa sekä kenelle puhe on suunnattu ja kuinka merkittävänä sen Suomea ja Ruotsia koskevia viittauksia voidaan pitää kokonaisuuden kannalta. Seuraavassa analysoidaan puheen jälkeen käytyä venäläistä keskustelua sekä Venäjän sotilas- ja valtiojohtoon lausumia puheen asettamiseksi laajempaan Suomen kannalta merkitykselliseen kontekstiin.

Lehti palaa Šoigun puheen yksityiskohtiin

Viikko puolustusministeri Šoigun puheen jälkeen ilmestynyt Venäjän asevoimien laajalevikkoinen *Krasnaja zvezda* -lehti kritisoi yksityiskohtaisesti Suomen ja Ruotsin kansainvälisen puolustusyhteistyön piirteitä. On ilmeistä, että kirjoituksen tarkoitukse-

¹ Puheen teksti Venäjän puolustusministeriön verkkosivulla, В Москве состоялось заседание Коллегии Министерства обороны России, https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12187378@egNews, ks. myös puheen ääni ja videotallenne Venäjän puolustusministeriön YouTube-kanavalla https://youtu.be/8_SNtO5tjkw, viitattu 30.7.2018.

² Suomen puolustusministeriön tiedote 26.7.2018, http://www.defmin.fi/ajankohtaista/tiedotteet?9_m=9412, viitattu 30.7.2018.

³ Finland and USA become ‘cyber partners’ – new research cooperation builds upon the success of Dimecc’s innovation program cyber trust 26.9.2017, <https://www.dimecc.com/finland-usa-become-cyber-partners-new-research-cooperation-builds-upon-success-dimeccs-innovation-program-cyber-trust/>, viitattu 30.7.2018.

⁴ Käytetty verbi втягивать voi tarkoittaa sekoittaa tai vetää joku mukaan. Lainausten käännökset venäjän kielestä ovat kirjoittajan. Suomalaisiin lähteisiin viittaavat lainaukset ovat näiden lähteiden mukaiset.

na oli täsmentää ministerin puheen taustoja. Artikkelin pääväite on:

”Huolimatta ilmoituksistaan sitoutumisesta perinteisiin puolueettomuuden periaatteisiin ja siitä, ettei mailla ole tarkoituksena liittyä Natoon Suomi ja Ruotsi joka vuosi laajentavat yhteistoimintaa Pohjois-Atlantin liiton kanssa.”

Venäläisessä sotilaspoliittisessa ajattelussa puolueettomuudella ymmärretään politiikkaa, jossa pidättäydytään sodan aikana osallistumasta sotaan ja osoittamasta välitöntä apua taisteleville osapuolille – rauhan aikana puolueettomuus tarkoittaa kuulumattomuutta sotilasliittoihin.⁵ Esimerkkinä puolueettomuudesta luopuvasta kehityksestä artikkeli mainitsee Ruotsin ja Suomen monien **sopimusten kautta tapahtuvan lähentymisen kohti Natoa**. Artikkelin mainitsee maiden syyskuussa 2014 allekirjoittaman Host Nation -sopimuksen, joka *”mahdollistaa vastaanottajamaiden luvalla blokin joukkojen sijoittamisen ja kauttakulun rauhan, kriisin ja sotilaallisen konfliktin aikana.”* Lehti huomauttaa, että tällainen sopimus on *”luonteenomainen mille tahansa sotilasliitolle, vaan ei puolueettomille maille”*. Lehti jatkaa väittämällä, ettei Washingtonissa toukokuussa 2018 allekirjoitetun kolmikantaisen aiejulistuksen sotilaallisen yhteistyön laajentamisesta perusteella ei ole enää epäilystään siitä, ettei kyseessä olisi jälleen yksi askel kohti kahden puolueettoman maan siirtymisestä Naton vaikutuspiiriin. Krasnaja zvezda näkee kesäkuun 2018 lopussa allekirjoitetun sopimuksen Ruotsin ja Suomen osallistumisesta Britannian johtamiin JEF-valmiusjoukkoihin konkreettiseksi askeleeksi kohti yhteistoiminnan parantamista Naton nopean reagoinnin joukkojen kanssa. Lehti tulkitsee näiden sopimusten johtavan kiinteämpään yhteistoimintaan Naton kanssa: *”Sopimukset eivät ole vain painolastia, vaan ne toimivat käytännössä”*. Todisteeksi tästä lehti esittää Suomen ja Ruotsin osallistumisen Naton harjoitustoimintaan.

Lehden mukaan **kansainvälisen harjoitustoiminnan** päämääränä on kehittää Suomen ja Ruotsin asevoimien⁶ taisteluvälmiyttä Naton-standardien vaatimalle tasolle. Mainitsemisessaan esimerkeissä lehti korostaa harjoitusten suurta mittakaavaa ja hyökkäyksellistä luonnetta.

Artikkelin mukaan **Suomea käytetään myös Naton hyväksi tapahtuvaan tiedustelutoimintaan** viittaamalla Helsingin Sanomissa viime vuoden joulukuussa ilmestyneeseen artikkeliin. *”Julkaisun tietojen mukaan tätä harjoitetaan tiedustelulaitoksessa, joka on sijoitettu Tikkakosken asutuskeskukseen maan keskiosassa. Yksikön käytäntönä on paikantaa, analysoida ja luokitella Venäjän asevoimien sähkömagneettista säteilyä”*. Krasnaja zvezdan mukaan yksikön henkilömäärä (vuonna 2010: 150 henkilöä) kasvaisi 40:llä kyberkeskuksen perustamisen myötä. Ruotsin sotilastiedusteluun artikkelissa viitataan kertomalla Korpen-tiedustelukoneesta, liittämättä sitä kuitenkaan Naton tai minkään muun ulkomaisen toimijan kanssa tehtävään tiedusteluyhteistyöhön.

Sopimusten, harjoittelun ja tiedusteluyhteistyön lisäksi Krasnaja zvezda -lehti väittää, että **laajeneva yhteistyö Naton kanssa vaatisi Suomea ja Ruotsia nostamaan puolustusmenojaan vieläkin korkeammalle tasolle sekä suuntaamaan rahoitusta asevoimien uudistamiseen**, jotta taistelukyky saavuttaisi liittokunnan standardit. Esimerkkeinä varustelusta mainitaan Suomen meri- ja ilmavoimien hankinnat. Ruotsin materiaalihankkeista mainitaan JAS 39 -hävittäjä ja Patriot-ilmatorjuntaohjusten han-

kinnat. Jälkimmäisestä hankinnasta lehti julkaisi huomattavan yksityiskohtaisia tietoja⁷.

Aiempiä venäläispuheenvuoroja harjoittelusta

Venäjän puolustushallinnon edustajat ovat toki aiemminkin ilmaisseet suhtautuvansa vähintään varauksellisesti Suomen läntiseen puolustusyhteistyöhön. Edellisen yleisesikunnan päällikön armeijankenraali Nikolai Makarovin Suomessa kesäkuussa 2012 pitämässä puheessa asiaa käsiteltiin seuraavasti:

*”Asiantuntijoidemme mukaan Suomen käytännön osallistuminen Naton ”Nordefco”-yhteistyöhön ja Naton sotaharjoituksiin todistaa, että Suomi on vähitellen liittymässä Nato-toiminnan piiriin. Tietyissä olosuhteissa tämä voi jopa aiheuttaa uhan Venäjän turvallisuudelle.”*⁸

Suomen Nato-yhteistyön lisäksi Makarov puuttui hyvin yksityiskohtaisella tavalla myös Suomen puolustusvoimien kansalliseen harjoitustoimintaan:

*”Kysymyksiä herättää myös se, että Suomen puolustusvoimat ovat lisänneet toimintaansa lähellä meidän aluettamme. Suomen ilmavoimien lentokoneet lentävät säännöllisesti noin 10 km päässä rajastamme. Kaikki tietävät, että vuosittain Itä-Suomen sotilaslääniin alueella järjestetään maavoimien sotaharjoitukset, joiden nimi on ”Itä”. Näissä harjoituksissa ei harjoitella pelkästään puolustuksellisia toimia. Herää kysymys, ketä vastaan ja miksi harjoitus pidetään.”*⁹

Venäjän aiemmassa vuoden 2010 sotilasdoktriinissa *”provokatiivisin tavoittein”* tehdyt voiman näytöt tulkittiin sotilaalliseksi uhaksi. Tällaista semanttista erottelua ei tuoreimmassa vuoden 2014 sotilasdoktriinissa enää ole, vaan sen naapurimaissa pidettävien sotaharjoitusten tulkitaan varsin suoraviivaisesti kuuluvan pääasiallisiin sotilaallisiin uhkiiin.¹⁰

Venäjän sisäisessä keskustelussa armeijankenraali Makarov oli esittänyt Suomen ja muiden maiden toiminnasta huolestuneita väitteitä jo aiemmin. Syksyllä 2011 Venäjän kansankamarille (Obštšetsvennaja palata) pitämässään esityksessä hän väitti mm. Norjan, Suomen, Viron, Saksan ja Liettuan alueellisten laajentamishalujuuden muodostavan Venäjälle sotilaallisen turvallisuuden uhan.¹¹

Venäjän puolustushallinnon edustajat ovat viitanneet Suomen ja Ruotsin puolustusyhteistyöhön läntisten rakenteiden kanssa järjestämässään kansainvälisissä turvallisuuspoliittisissa konferensseissa. Venäjän yleisesikunnan operatiivisen päähallinnon päällikkö kenraaliluutnantti Anatoli Kartaplov viittasi Moskovassa

⁷ Vuosina 2020–25 toimitettaisiin 4 kpl AN/MPQ-65 tutkia, 12 laukausalustaa, 100 kpl MIM-104E ohjuksia ja 200 kpl PAC-3-ohjuksia. Esitetyt tiedot perustuvat todennäköisesti Yhdysvaltain hallinnon ilmoitukseen <http://www.dsca.mil/major-arms-sales/sweden-patriot-configuration-3-modernized-fire-units>, viitattu 13.8.2018.

⁸ Armeijankenraali Makarovin puhe 5.6.2012 Maanpuolustuskurssiyhdistyksen tilaisuudessa, http://yle.fi/uutiset/kenraali_makarovin_puhe_kokonaisuudessaan/6169951, viitattu 7.6.2012.

⁹ Sama.

¹⁰ Pynnöniemi, Katri; Mashiri, James: Venäjän sotilasdoktriinit vertailussa: Nykyinen versio viritettiin kriisiajan taajuudelle Ulkopoliittinen instituutti 2015, http://www.fia.fi/en/publication/507/venajan_sotilasdoktriinit_vertailussa/, viitattu 18.5.2015, ks. myös *Военная доктрина Российской Федерации 2014*, II, 14. r.

¹¹ Makarov, Nikolai: Esitelmä sotilasreformin toteuttamisesta Venäjän kansankamarissa 17.11.2011, http://www.oprf.ru/files/Prezentaciya_mioboroni.ppt, viitattu 23.7.2011. Esitysmateriaali ei ole enää saatavissa verkossa. Kopio materiaalista kirjoittajan hallussa.

⁵ *Военный энциклопедический словарь*, Военное издательство, Москва, 2007, s. 463.

⁶ Krasnaja zvezdan artikkelissa käytetään Suomen ja Ruotsin puolustusvoimista nimitystä asevoimat.

Maanpuolustuskorkeakoulu

Sotataidon laitos

Julkaisusarja 3: Työpapereita Nro 7, 2018

ISSN 2343-0753 / ISBN 978-951-25-3039-7

16.8.2018

kevällä 2015 sopimukseen Suomen ja Ruotsin sotilaallisen infrastruktuurin käytöstä Nato-joukkojen ryhmittämiseksi Pohjois-Eurooppaan. Esityksen karttakuvassa viitattiin Suomen ja Ruotsin Lapissa oleviin lentotukikohtiin.¹² Vastaavaa karttakuvaa on esitelty myös Venäjän asevoimien nykyinen yleisesikuntapäällikkö armeijankenraali Valeri Gerasimov huhtikuussa 2017. Kuvan mukaan Ruotsin ja Suomen infrastruktuurin käyttö joukkojen ryhmittämiseen tukemiseen Pohjois-Euroopassa on osa Naton toimista Euroopan tasapainon horjuttamiseksi.¹³

Venäjän puolustushallinnon piiristä esitetyistä väitteistä on siis aiemminkin huokunut paitsi epäluottamus myös tahallinen tai tahaton ymmärtämättömyys Suomen ja Ruotsin turvallisuuspolitiikkaan. Aiemmin näitä kommentteja ovat esittäneet asevoimien virkamiesjohtoa edustavat kenraalit, mutta tällä kertaa puhujana on Venäjän hallituksessa istuva ministeri. Lausunnon painoarvoa ei vähennä se, ettei Šoigulla ole kenraalitason ammattisotilaan koulutusta.

Aiemmin vastatoimet Suomen ja Ruotsin kohdalla ovat nousseet esiin kysyttäessä Venäjän poliittiselta johdolta tai ulkoasiainhallinnon edustajilta reaktioita Suomen ja Ruotsin mahdolliseen Nato-jäsenyyteen.

Venäjän johdon kantoja Nato-jäsenyyteen

Venäjän presidentti Vladimir Putin antoi vierailullaan Kultarannassa kesällä 2016 lausunnon:

”Miten meidän tulisi vastata Naton läsnäolon lisääntymisen rajojemme läheisyydessä? Muistutan teitä, että Venäjä on tehnyt ja toteuttanut päätöksen: olemme vetäneet joukkomme Suomen ja Venäjä väliseltä rajalta 1 500 kilometrin etäisyydelle. Emmekä mitään ole tähän mennessä muuttaneet, niin asia on. Mutta meidän rajoillamme Baltiassa Naton joukkojen määrä kasvaa. Ja mitä meidän tulisi tehdä?”¹⁴

Samassa yhteydessä Putin toisti väitteen joukkojen vetämisestä 1 500 kilometrin etäisyydelle vielä kahdesti, kun häneltä kysyttiin Venäjän reaktioita Suomen mahdolliseen Nato-jäsenyyteen:

”emme ole tehneet mitään sellaista, joka voisi herättää huolta suomalaisissa. Asiasta puheen ollen, teemme sen pitäen lähtökohtana Suomen puolueetonta asemaa. Kuvitelkaa itse, että Suomi liittyisi Natoon. Se tarkoittaisi, että suomalaisista joukoista tulisi epäitsenäisiä, lopettaisivat olemasta suvereenia tämän sanan täydessä merkityksessä, niistä tulisi osa Naton sotilaallista infrastruktuuria, joka yhtäkkisesti ilmaantuisi Venäjän federaation rajoille.” Putin jatkoi lausuntoaan lainaamalla suomalaisen ystävänsä lausuntoa, että ”Naton jäsenenä Suomi joutuisi mahdollisessa sodassa Venäjää vastaan taistelemaan viimeiseen suomalaiseen sotilaaseen saakka. Miettikää itse, onko se teille tarpeen ja päättäkää itse”

Putinin puheenvuoron jälkeen tasavallan presidentti Sauli Niinistö vastasi Suomen sopimusten Naton, Ruotsin, Britannian ja Yh-

dysvaltain olevan luonteeltaan teknisiä, jonka jälkeen hän viittasi Suomen puolustuksen neljään tukijalkaan: 1) itsenäiseen puolustukseen, 2) syventyvään yhteistyöhön läntisten kumppaneiden ja organisaatioiden (Ruotsi, EU, Nato ja Yhdysvallat) kanssa, 3) yhteistyöhön itäisten kumppanien (ml. Venäjä) kanssa sekä 4) kansainväliseen sopimusjärjestelmään.

Tuorein asiaa käsittelevä sotilaslinjan ulkopuolinen kannanotto on Venäjän uuden Suomen suurlähettilään Pavel Kuznetsovin lausunto lokakuussa 2017 Ilta-Sanomille:

”Jokaisella maalla on suvereeni oikeus itse määritellä kansallisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan linja. Luulen kuitenkin kaikkien ymmärtävän, että Naton sotilaallisen infrastruktuurin tulo lähemmäs meidän rajojamme pakottaa meidät ryhtymään asianmukaisiin vastatoimiin. Ehkä joku tarvitseekin sitä, mutta eivät ainakaan Suomen ja Venäjän kansat”¹⁵

Kaikissa Venäjän johdon kommentteissa huolestuminen ja niitä seuraavat Venäjän vastatoimet on kytketty sotilaallisesti tärkeän infrastruktuuriin käyttöön Venäjän läheisyydessä.

Vastatoimista

Venäjän edustajat ovat aiemmin viitanneet sotilaallisiin vastatoimiin erityisesti lausunnoissaan Naton ja Yhdysvaltain ohjuspuolustuksesta sekä läntisen puolustusliiton itälaajentumisesta. Ohjuspuolustusjärjestelmän ryhmittämisen vastatoimien konkreettiseksi välineeksi venäläiset ovat nostaneet maasijoitteisen ballistisen ja risteilyohjusjärjestelmän Iskanderin.

Makarov ei viitannut Suomessa vuonna 2012 pitämässään puheessaan sen tuotuneesta sävystä huolimatta Suomen kohdalla vastatoimiin – niitä koskevien mainintojen painopiste oli Naton ohjuspuolustusjärjestelmän eurooppalaisten komponenttien ryhmittämisessä:

”Tämän takia olemme pakotettuja turvautumaan sotilaallisteknisiin vastatoimiin: uskomme, että ne ovat lisäsignaali turvallisuushasta Euroopan mantereella, jos Venäjän intressien huomiotta jättäminen ohjuspuolustuksen alalla jatkuu. Mutta me toteutamme mainitut toimenpiteet puhtaasti vastatoimina, jos uhka meidän strategisille ydinaseillemme USA:n ja Naton ohjustorjuntajärjestelmän taholta kasvaa.

Haluan erityisesti korostaa, että pidämme tuhovälineiden sijoittamista, puhumattakaan niiden käyttämisestä, äärimmäisenä vastatoimenpiteenä ohjustorjuntajärjestelmän sijoittamiseen Eurooppaan. Toivottavasti emme koskaan joudu niitä käyttämään.”¹⁶

Myös presidentti Vladimir Putin on viitannut ohjuspuolustusjärjestelmän eurooppalaisen osan ryhmittämisen yhteydessä vastatoimiin. Vieraillessaan Kreikassa vuonna 2016 hän sanoi pitkän ohjuspuolustusjärjestelmää arvostelevan puheosionsa päätteeksi:

”Jos vielä eilen osassa Romaniaa ei vielä tiedetty, että he ovat tähtäimessä, niin tänään olemme pakotettuja sellaisiin toimiin, jotka takaavat turvallisuutemme. Toistan, että kyseessä ovat vastatoimet, vastatoimet. Me emme ota mitään ensimmäisiä askelia.

Sama koskee tulevaisuudessa myös Puolaa, heti kun Puolassa tapahtuu määritettyjä toimia. Emme tee vielä mitään, niin kauan kuin emme näe ohjuksia määrättyillä alueella. Mutta mahdollisuuksia meillä on. Olemme nähneet, koko maailma on nähnyt meidän mahdollisuutemme ilmaan ja merelle tukeutuvien keski-

¹² Gorenburg, Dmitry: Moscow Conference on International Security 2015 Part 4: Russian views of NATO, <https://russiamil.wordpress.com/2015/05/>, viitattu 14.8.2018.

¹³ Venäjän puolustusministeriön Youtube-kanava, 24.4.2017, <https://youtu.be/vlgLw3Lqdkj?t=1m34s>, viitattu 12.8.2018, ks. myös Jägarchefen-Blogi, <https://jagarchefen.blogspot.com/2017/05/en-bild-i-moskva.html>, viitattu 12.8.2018. Karttakuvaan oli merkitty Suomessa Vaasan satama ja Kauhavan lentokenttä; Ruotsissa Halmstadin ja Gävlen satamat sekä Sundsvallin lentokenttä.

¹⁴ Venäjän presidentinhallinnon sivusto, 1.7.2016, Заявления для прессы и ответы на вопросы журналистов по итогам российско-финляндских переговоров, <http://www.kremlin.ru/events/president/transcripts/52312>, viitattu 30.7.2018.

¹⁵ Iltasanomat, 7.10.2017 (Timo Haapala), Venäjän uusi Suomen-suurlähettiläs IS:lle: Suomen Nato-jäsenyys johtaisi vastatoimiin, <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005398069.html>, viitattu 30.7.2018.

¹⁶ Makarov (2012).

Maanpuolustuskorkeakoulu

Sotataidon laitos

Julkaisusarja 3: Työpapereita Nro 7, 2018

ISSN 2343-0753 / ISBN 978-951-25-3039-7

16.8.2018

*matkan ohjusten alueella. Emme riko mitään [sopimuksia], mutta myös maahan sijoitetut 500 kilometriin yltyvät Iskander-järjestelmät ovat loistavia.*¹⁷

Ohjusjärjestelmien sijoittamisen ohella sotilaallisina vastatoimina ovat muiden asejärjestelmien ja joukkojen strateginen ryhmittäminen. Makarov viittasi puheessaan vuonna 2012 Venäjän joutuneen Baltiassa lisääntyneen sotilaallisen toiminnan takia ”uudelleen perustamaan maavoima-armeijan johtopisteen [6. Armeija, Pietari] ja muodostamaan erillisistä joukko-osastoista vielä yhden jalkaväkirykmentin [25. Jalkaväkirykmentti Pihkovan alueella]”.¹⁸

Vastatoimiretoriikkaa voi arvioida myös aiemmin tehtyjen joukkojen ja asejärjestelmien ryhmityspäätösten jälkikäteiseksi perusteluksi. Iskander-järjestelmän ensimmäinen yksikkö otettiin käyttöön Lugassa jo vuonna 2011, ja sillä korvattiin aiemmin käytössä ollut SS-21 Totška U -ohjusjärjestelmä.¹⁹ Molempien järjestelmien kantamat yltyvät Lugasta syvälle Suomen alueelle. Myös Kaliningradiin sijoitetulla Iskander-yksiköllä korvattiin alueella aiemmin ollut SS-21-järjestelmä.²⁰ Ohjusjärjestelmän uudistamisen aikajänne antoi Venäjälle mahdollisuuden monivuotiselle informaatiovaikuttamiselle, jossa Iskanderien jo todennäköisesti hyvissä ajoin suunniteltu ja päätetty ryhmittäminen Kaliningradiin kytkettiin Naton ohjuspuolustusjärjestelmän sijoittamiseen Puolaan. On mahdollista, että jossakin vaiheessa venäläiset kertovat Alakurttiin vuonna 2014 perustetun arktisen prikaatin olleen vastatoimi Suomen ja Ruotsin liian läheisille suhteille Naton kanssa.

Puheen ja Krasnaja zvezdan artikkelin merkitys

Suomen puolustusministeriö totesi tiedotteessaan Šoigun väitteiden sisältävän useita asiavirheitä esimerkiksi Suomen pääsystä Naton johtamisjärjestelmiin ja Naton saamista esteettömästä pääsystä Suomen ilmatilaan.²¹ Suomalaisille puoluejohtajille tehdyn kyselyn mukaan puhe oli irrallinen ja yksittäinen eikä merkki Venäjän linjan koventumisesta.²² Kuten edellä on osoitettu, uuttakin tässä lausunnossa on. Aiemmin vastatoimet on kytketty Suomen ja Ruotsin läntisen mahdolliseen Nato-jäsenyyteen – nyt ne mainittiin puolustusyhteistyön tiivistymisen vaatimiksi. Toisin kuin suomalaispoliitikkojen arvioissa tämä muutos huomattiin venäläismedian reaktioissa. Kommersant-sanomalehti uutisoi puolustusministerin puheen seuraavana päivänä otsikolla: ”Sergei Šoigu lupasi vastata Suomen ja Ruotsin Natoon

»mukaanvetämiseen»²³. Uutistoimisto Regnum otsikoi aihetta käsittelevän uutisensa samansuuntaisesti.²⁴

On vaikea arvioida perustuvatko Šoigun virheelliset väitteet väärintymmärrykseen vai oliko hänen tarkoituksenaan esittää tahallisesti vääristeltyjä tietoja Venäjän sisäisen keskustelun tarpeisiin. Ehkä puheen tarkoituksena oli esittää Venäjän näkökulmia valtiopäivävaaleihin valmistautuvien Ruotsin ja Suomen turvallisuuspoliittiseen keskusteluun.

Voidaan olettaa että, Suomen ja Ruotsin läntistä puolustusyhteistyötä koskevat tiedot ovat korkealla Venäjän poliittisen ja sotilaallisen tiedustelun intressissä.²⁵ Siksi tahattoman väärintymmärryksen mahdollisuutta on pidettävä suhteellisen pienenä. Toisaalta ei varmaan olisi ensimmäinen kerta tiedustelun historiassa, jolloin esimerkiksi henkilötiedustelun informaatiolähde tai tiedusteluanalytiikko kertoisi faktojen ja punnitun analyysin sijaan sen, mitä kuvittelee toimeksiantajansa haluavan kuulla.

Vaikka Venäjän puolustusministerin puhe ei suomalaispoliitikkojen arvion mukaan ollut millään lailla merkittävä tai aiemmasta poikkeava, on siinä nähtävissä selvä aste-ero vastatoimien kytkeemisessä muodollisen jäsenyyden sijasta Suomen ja Ruotsin läntisen puolustusyhteistyön syvenemiseen. Lausujana on tällä kertaa virkamiesjohtoon kuuluvien kenraalien sijasta maan hallituksessa istuva ministeri. Oma painoarvonsa on myös puhetta taustoittaneella asevoimien lehden artikkelilla. Ainakaan Venäjän puolustushallinnon piirissä ei ministerin puhetta pidetä irrallisena heittona. Häntä myöskään ei ole arvosteltu maansa hallituksen linjasta poikkeavasta omavaltaisesta ulostulosta. Ehkäpä Venäjän valtiojohtoon kantaan saadaan selvyyttä Suomen ja Venäjän presidenttien tapaamisen tiedotustilaisuudessa elokuun lopussa Sotissa.

Šoigun puheen, asevoimien lehden artikkelin ja aikaisempien venäläispuheenvuorojen perusteella on selvää, että Suomen ja Ruotsin läheinen puolustusyhteistyö ja kansallisen puolustuksen harjoittelu ärsyttävät Venäjän poliittista ja sotilaallista johtoa. Tällainen lähestymistapa on seurausta venäläisestä dialektiikkaan perustuvasta nollasummapelistä. Oma sotilaallista turvallisuutta tavoitellaan kaikilla keinoilla ja siinä paras saavutus on tietysti Sunzin opetuksen mukaisesti vastapuolen alistuminen taisteluja käymättä. Huomattavaa on, että tällaisella logiikalla toimiessaan Venäjän ei tarvitse milloinkaan tarkastella horjuttavatko sen omat toimet kansainvälistä turvallisuusjärjestelmää.

Lisätietoja

Sotilasprofessori, everstiluutnantti Petteri Lalu (p. 0299 800) on Maanpuolustuskorkeakoulun Sotataidon laitoksen Venäjäryhmän johtaja.

¹⁷ Venäjän presidentinhallinnon sivusto, 26.5.2016, Совместная пресс-конференция с Премьер-министром Греции Алексисом Ципрасом, <http://kremlin.ru/events/president/news/52024>, viitattu 14.8.2018.

¹⁸ Makarov (2012).

¹⁹ Forss, Stefan: The Russian Operational Tactical Iskander Missile System, Maanpuolustuskorkeakoulu Strategian laitos 2012, <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201210029314>, ss. 1–3, viitattu 14.8.2018.

²⁰ BMPD-blogi, 152-я гвардейская ракетная бригада в Калининграде получила ракетные комплексы "Искандер-М", <https://bmpd.livejournal.com/2970466.html>, ks. myös Красная звезда, 23.11.2017, (Тихонов, Александр; Худолеев, Виктор): О ресурсах оборонного значения, <http://archive.redstar.ru/index.php/component/k2/item/35184-o-resursakh-oboronnogo-znacheniya?attempt=1>, viitattu 28.11.2017.

²¹ Puolustusministeriö 2018.

²² Suomenmaa, 7.8.2018 (Tuomas Savonen/STT), Puoluejohtajat jättävät Venäjän puolustusministeri Šoigun puheen omaan arvoonsa – ”Tällaiset irralliset puheet eivät Suomen linjaan vaikuta”, <https://www.suomenmaa.fi/uutiset/puoluejohtajat-jattavat-venajan-puolustusministeri-shoigun-puheen-omaan-arvoonsa--tallaiset-irralliset-puheet-eivat-suomen-linjaan-vaikuta-6.3.403290.1c927bf469>, viitattu 12.8.2018.

²³ Kommersant, 24.7., Сергей Шойгу пообещал ответить на «втягивание» Финляндии и Швеции в НАТО, <https://www.kommersant.ru/doc/3695400>, viitattu 30.7.2018.

²⁴ Regnum, 24.7., Шойгу пообещал ответ России на втягивание Швеции и Финляндии в НАТО, <https://regnum.ru/news/2453254.html>, viitattu 30.7.2018.

²⁵ Suojelupoliisin vuosikirja 2017, http://www.supo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/supowwwstructure/75374_Supo_2017_FIN_www.pdf?bbae6853f98ed58, s. 20, viitattu 31.7.2018.